

GEORGE ENESCU ÎN POSTERITATE

Elena Artimon, Maria Coroi

Se împlinesc anul acesta 50 de ani de când în noaptea de 3 spre 4 mai trecea în nemurire George Enescu, Orfeul moldav care a fost “un ambasador al pământului, peisajului, cerului, sufletului românesc în ceea ce au mai specific”¹.

Despre “această poveste” care începe “acolo, departe pe plaiurile Moldovei și se isprăvește aici în inima Parisului” au scris numeroși critici. Studiul de față își propune să evalueze păstrarea memoriei marelui George Enescu prin case memoriale, opere de artă și activități culturale.

La 4 mai 1955 s-a decis organizarea Concursului Internațional “George Enescu” și a unui concurs pentru ridicarea unei statui lui Enescu, instituirea a cinci burse de studii “George Enescu”, transformarea casei părintești din Liveni (județul Botoșani) în Casa Memorială “George Enescu”, schimbarea denumirii satului Liveni, a pieții Ateneului Român și a Filarmonicii de Stat din București, urmând să poarte numele marelui artist.

Despre Liveni, “un sat ca toate satele, pierdut între sălcii și mesteceni”, George Enescu spunea că “Peisajul natal, cu tot ce e pe el, îl purtăm toată viața la noi – și e prezent în cântec, în poemă, în piatra sculptată, în pânza pictată, ca și în faptă. Fără el am fi serbezi”². La fel de prețioase erau: casa de la Cracalia pentru liniștea ei, în care își petrecea vacanțele în tovărășia tatălui și a fratelui său și cea de la Mihăileni unde era singuratic “numai cu mama”³.

La 6 mai 1956 se inaugurează la București, în casa lui George Enescu, “Expoziția permanentă George Enescu”, cu ocazia primei comemorări a morții marelui muzician ce cuprinde colecții referitoare la istoria muzicii, documente muzicale, partituri.

Un an mai târziu în Paris la Conservatorul Național de Muzică și la Operă are loc inaugurarea solemnă a două busturi ale lui George Enescu, oferite de Academia Română și Uniunea Compozitorilor create de sculptorii Marquete Lavirillier-Cosăceanu și Gheorghe Anghel.

Tot în acest an, la 29 septembrie, se dezvelește la Viena o placă comemorativă la casa unde a locuit George Enescu în perioada 1888-1893.

În septembrie 1958 se inaugurează la București, Muzeul “George Enescu”, al cărui director devine Romeo Drăghici, apropiat colaborator al marelui nostru muzician. În aceeași zi sunt inaugurate muzeele “George

¹ *Lupta*, 15, nr.4901, 18 octombrie 1936, p.5.

² Gavoty, Bernard, **Amintirile lui George Enescu**, Editura Muzicală, București, 1982, p. 22.

³ Al. Cosmovici, **George Enescu în lumea muzicii și în familie**, Editura Muzicală, București, 1990, p. 111.

Enescu”, unul în satul Liveni (județul Botoșani) și celălalt în orașul Dorohoi. Muzeul din Liveni păstrează jucării, cărți de povești, primele creații originale, pianina din copilărie; iar cel de la Dorohoi, mobilier, pian, viori, obiecte de îmbrăcăminte, scrisori originale, partituri, manuscrise (printre care opera Oedip și testamentul său). Tot la Dorohoi se află mulajele mâinilor sale și masca mortuară, luate la 4 mai 1955 în Paris de Marquete Lavirillier-Cosăceanu.

În al 50-lea an al vieții și-a construit singur, adică arhitectul Radu Dunescu a trebuit să țină seama de planurile sale, vila “Luminiș” de la Sinaia. Acolo au luat naștere: “Rapsodiile române”, “Concertul pentru pian, vioară, violă și violoncel Numărul 1 în Re major, Opus 16”, numeroase sonate. În vara anului 1924, doar într-o lună și câteva zile după ce fusese începută la Tescani, a fost plămădită “Sonata pentru pian în Fa diez minor, Opus 24, Numărul 1”. Dar înainte de toate trebuie menționată opera Oedip compusă în parte la Sinaia și la Tescani. Alexandru Cosmovici care-l vizitează o descrie astfel: “Vila arăta ca o culă, conac de țară dezvoltat în înălțime și având tradiționalul turn mărginaș din care priveai peste zări și căruia în Moldova i se zicea “foișor”. Totul prin înfățișarea simplă a exteriorului îmbiind cu gândul spre trecut dădea impresia unui loc de retragere, izolare, adâncă reculegere într-o poiană înconjurată de brădet unde imaginația creatoare să-și poată lua liber zborul”⁴. La fel de simplu era și interiorul “o pianină, o masă simplă de lucru, câteva scaune, un divan. Atât! Aici în cadrul acesta mai mult sărăcăcios, maestrul Enescu dăruiește neamului său comori somptuoase de creațiune artistică”⁵. La 10 decembrie 1947 George Enescu donează vila Luminiș din Sinaia pentru “înființarea unui înalt așezământ cultural cuprinzând și casa de odihnă”⁶ pentru artiști și intelectuali români sau străini care vor fi desemnați de un Comitet Consultativ condus de Mihail Jora. După o perioadă de restaurare, a intrat în circuitul național sub denumirea “Casa memorială George Enescu”.

Un alt loc în care-i plăcea să stea era casa soției de la Tescani. Aici se simțea “confortabil, bine așezat, dar nu mai mult de o lună”. Era aerul și liniștea în care el compunea în timpul verii odihnindu-se, la masa de lucru, de zbuciumul colindatului prin lume și al concertelor obositoare. Pentru că la Tescani “era multă forfotă”, avea o odăiță rezervată lui unde “lucra în tihnă și cu mult spor”⁷. Donată Ministerului Artelor, la fel ca vila Luminiș, casa de la Tescani a devenit un așezământ de cultură în care, din mai 1980 se dă în circuitul public expoziția permanentă “George Enescu.” Astăzi, Centrul Cultural Rosetti Tescanu-George Enescu organizează anual câteva

⁴ *Ibidem*, p.91.

⁵ *Iașul*, 6, seria II, nr.116, 14 octombrie 1938, p. 2, 3.

⁶ Cosmovici, Alexandru, *op.cit.*, p. 184-185.

⁷ *Ibidem*, p. 110.

evenimente culturale: Tabăra Internațională de Artă, Gala Tinerilor Artiști.

Viața marelui artist este legată și de orașul Paris unde avea o locuință la 26 Rue de Clichy, la parterul unui bloc plasat într-un colț retras. Camera de lucru impresiona prin cele două biblioteci, una cu literatură și alta cu muzică în care erau așezate pe rafturi de sus până jos toate volumele, 45 la număr, aranjate în ordinea anilor de apariție (1851-1895) ce conțineau întreaga operă a lui J.S.Bach. În fața acestei grandioase colecții Enescu așezase fotografia donatoarei Carmen Sylva care în colțul din dreapta jos, cu litere rotunde, mari reamintea un adagiu cunoscut: “Unde încetează cuvântul, încep sunetele”, semnată Elisabeth.

Întreaga lume artistică a organizat și organizează numeroase acțiuni comemorative dedicate maestrului, cel care “Va rămâne pentru mine Absolutul prin care eu judec pe alții” cum afirma faimosul său elev Yehudi Menuhin. Cea mai importantă manifestare culturală a fost înființată în anul 1958 ca semn al recunoașterii geniului enescian, pentru a omagia viața și creația marelui compozitor român: Festivalul și Concursul Internațional “George Enescu”. Primele ediții ale acestui festival și concurs au reunit nume sonore ale vieții muzicale internaționale printre care amintim: Lordul Yehudi Menuhin, David Oistrach, Sviatoslav Richter, Herbert von Karajan. În 1971 s-a sistat datorită diminuării de fonduri iar după 1989 festivalul a reintrat pe făgașul normal. Ediția din 1989 l-a avut ca Președinte de Onoare pe lordul Yehudi Menuhin.

Hotărârea numărul 214 din 24 martie 2005 stabilea măsuri pentru organizarea celei de-a XVII-a ediții a Festivalului “George Enescu” din acest an a cărui președinte onorific și director artistic a fost Ioan Holender. În cadrul festivalului și concursului au fost organizate expoziții de fotografie: “Ipostaze Muzicale” (de Eugen Oprina, în Sala Mare a Palatului) și “George Enescu – portrete din arhiva muzicală” (în Aula Muzeului Național “George Enescu”). De asemenea, s-a organizat o expoziție de autografe ale celebrităților muzicale prezente la Concursurile și Festivalurile Internaționale George Enescu între anii 1958-1970.

La festival au participat: 6 orchestre simfonice din străinătate, 5 orchestre simfonice din România, 7 orchestre de cameră din țară și străinătate, 4 cvartete și 2 cvintete.

Concursul a fost organizat pe trei secțiuni: compoziție, vioară și pian. La secțiunea compoziție au participat 56 de lucrări din 23 de țări, la vioară s-au înscris 30 de concurenți din 23 de țări, iar la pian 30 de concurenți din 13 țări.

În premieră, pe continentul american, a fost interpretată opera “Oedip”. Spectacolul a fost însoțit de un simpozion și un recital care a avut ca punct central al programului creația enesciană.

Artiștii români au imortalizat geniul lui George Enescu prin sculpturi, desene, picturi, cum ar fi cele aparținând lui Ion Irimescu, Gheorghe Dimitrie Anghel, Ion Jalea, Constantin Baraschi, Corneliu Baba,

Jean A. Steriade. Lui George Enescu i-au fost făcute multe desene, picturi, sculpturi, medalii, caricaturi, afișe pentru concerte și festivaluri. Enescu a fost înfățișat în momentele sale creatoare, într-o expresie de maximă încordare și profundă trăire a artei sale. În orașul Bacău sunt două sculpturi realizate în memoria artistului: una aparține artistului Aciobăniței Mera Vasile – din fața Muzeului de Artă, iar cealaltă se află în holul sălii de concerte Ateneu, sub semnătura lui I.K. din 1881. Lângă casa de la Tescani, unde Enescu își alesese locul de veci, se află un mormânt simbolic, un cenotaf cu chipul marelui artist, din bronz, ce pecetluiește memoria sa în țara în care s-a născut și pe care a iubit-o cu patimă.

În “Anul George Enescu”, B.N.R. a pus în circulație o monedă din aur cu valoarea nominală de 500 lei inscripționată “50 de ani de la trecerea în eternitate a lui George Enescu”.

George Enescu, un maestru al culturii muzicale românești, a fost apreciat pentru activitatea sa fiind ales în 8 iunie 1916 membru de onoare al Academiei Române iar în 1932 devenind membru cu drepturi depline prin moartea lui Iacob Negruzzi. Au votat 29 de membri prezenți, 26 cu bile albe și 3 cu bile roșii.

Propus de Henri Robaud în 1929 este ales membru corespondent al Academiei de Arte Frumoase din Paris.

Este firesc ca despre așa o mare personalitate care spunea “Nu mi-am servit țara decât cu armele mele – pana, vioara și bagheta mea.” să se scrie și să se vorbească foarte mult în “Anul George Enescu” înscris în calendarul UNESCO. Remarcăm lucrările lui Bernard Gavoty “Amintirile lui George Enescu” (o ediție bilingvă română-franceză, în traducerea Elenei Bulai), a lui Viorel Cosma “Un muzician român singular”, a lui Vasile Doros “George Enescu în constelația muzicii universale” și a lui Clemansa Firica “Enescu – relevanța secundarului”. O lucrare interesantă este setul de partituri (6 caiete) sub semnătura lui Sherban Lupu.

În acest ceas aniversar, cele mai potrivite, ni se par gândurile marelui istoric Nicolae Iorga: “S-a ridicat dintre buni moldoveni din părțile de sus, pline de trecut și poezie un copil care a minunat pe cei mai cunoscători ai unei arte pe care o avea din instinct. Și copilul s-a făcut tânărul, veșnicul tânăr, nou ca în ziua întâia când a înfiorat strunele vioarei cu atingerea sufletului”⁸.

⁸ M. Voicana, Firica Clemansa, Alfred Hoffman, Elena Zottoviceanu, **Monografia George Enescu**, Editura Academiei, București, 1971, p.689.